

Oponentský posudek bakalářské práce Martiny Vackové „Bitva u Teplé v interdisciplinární perspektivě“, FHS UK, Praha 2011

Ve své bakalářské práci, která se řadí do kontextu krajinněantropologických bádání na FHS UK, si Martina Vacková vytknula několik cílů: Jednak zkoumá způsob reprezentace, zobrazení bitvy u Teplé v roce 1647 na rytině z dobového novinového média, Theatra Europea. Spíše okrajově se přitom zajímá o souvislost zobrazeného a z jiných pramenů doloženého způsobu válčení. Dále autorka srovnává rytinu (zobrazené území) s pozdějšími mapami (komparační analýza v kap. IV.), soustřeďuje se přitom zejména na lidská sídla (město a klášter Teplá, Beranov) a drobné artefakty, komunikace, lesy a vodoteče. V neposlední řadě jde Vackové také o to, jak zachycení „krajiny s bitvou“ na rytině odpovídá dnešní situaci v terénu, zpětně se pak tímto způsobem vyjadřuje k přesnosti a důkladnosti práce dobových delineačních a rytců. Práci aspiruje na to zjistit, jak se bitva „zapsala do paměti nejen krajiny, ale i lidí“ (s. 7). V posudku se nejprve zaměřím na rozvržení práce a samotnou analýzu Vackové, které budu současně kriticky komentovat. Poté formuluji několik dílčích koncepčních výhrad a velkou pozornost budu nakonec věnovat formální, především syntaktické a stylistické stránce předložené bakalářské práce.

Text je rozvržen do pěti velkých oddílů, z nichž první představuje úvod a charakteristika zdrojů a metod (přičemž ne příliš pochopitelně je mezi „etnologické prameny“ zařazena berní rula, s. 13), posledním je Závěr. II. kapitola uvádí čtenáře do historických souvislostí, její název („Genetická analýza“) není příliš šťastný, neboť není patrné, o genezi jakého jevu se jedná (nejde o genezi pramene, pokud bychom uvažovali o „genezi“ bitvy, jsou pro ni údaje o dějinách a obyvatelstvu Tepelska nepříliš podstatné). Do této části zařazuje autorka také informace o rytině a jejím „médiu“, Theatru Europeu, které by spíše patřily do úvodní pramenně-kritické části (zejm. údaje o technice rytí na s. 28 dole nemají v historické kapitole co dělat). Tvrzení, že svazky TE „obsahují seriózní publicistické zprávy i bulvární pavlač“ je nemístně hovorové a ahistoricky hodnotící, neboť i pomluvy, smyšlenky, propaganda a stereotypy jsou pro historika důležitým zdrojem. Navíc o spolehlivosti či perspektivě, v jaké vznikl autorčin pramen, rytina bitvy, toto konstatování nic neříká.

Důležité je v této podkapitole naproti tomu sdělení, že rytiny v TE vznikaly podle mapových či delineačních podkladů vytvořených na základě očitých svědectví.

Nesourodý je výklad dílčích časových úseků, zejména líčení samotné bitvy u Teplé – autorka jakoby do jedné nádoby sype informace a údaje různého významu, resp. různé podrobnosti; při líčení bitvy (s. 26 nahoře) je například zničehonic vložený citát Hlinomaze s informací, kolik horníků bylo najato k zákopovým pracem; na s. 25 autorka píše, že v bitvě u Teplé stála na císařské straně mj. jízda

Chorvatů a v poznámce 74 komentuje, že dobové pořekadlo pravilo ‚Bůh nás chraň od moru a Chorvatů‘ – není vůbec zřejmé, do jaké doby se pořekadlo hlásí, ani zda Chorvaté byli takto obáváni v době bitvy místním obyvatelstvem. Pořekadlo tu má pouze ilustrativní funkci. Ovlivněna Kalistou a Villariho sborníkem *Barokní člověk a jeho svět* autorka v úvodu i v II. kapitole evidentně vychází z jakéhosi ‚ducha doby‘, který se ‚otiskl do výsledné podoby díla‘ (s. 9), resp. byl jakožto národní duch v baroku posílen (s. 18). Začátek II. kapitoly (s. 16-18) je tak jakousi přetržitou impresionistickou evokací tohoto ducha, v níž nedává příliš smysl ani vymezení protireformace (‚Snaha reformovat již jednou reformované protestantské církve‘.) Aniž by znala kontext historického bádání, zakládá se autorčin pokus o ‚vystižení doby‘ na několika nespojitých dílech různého stáří a užitku (z nichž by si větší pozornost zasluhovala vzhledem k tématu pouze monografie Josefa Polišenského, překřtěného zde ovšem na ‚V. Polišenského, s. 9, 19, pozn. 51, s. 82). Proklamovaný interdisciplinární záběr zde uvízl poněkud na mělčině.

Vlastní analýza začíná kapitolou III, resp. 4. (Obsahová analýza/Popis rytiny). Jak sama autorka uvádí, jde zde především o popis zkoumané rytiny. Rytinu však neměla k dispozici v originálu, nýbrž z webové databáze. Vacková na s. 48 dospívá k definici předmětné rytiny i k principům zachycení válečné události na ní (reálný obraz bitvy – je ovšem otázka, co to reálný obraz je a k jaké realitě vnímání se vztahuje – je dramatinován, idealizován a podřizován dějovému a výtvarnému hledisku). Současně však autorka k rytině přistupuje jako k věrnému zobrazení bitevní reality, když na jejím základě například píše o různém způsobu užití děl (s. 49), resp. o tom, jak fungovaly (reálně, v roce 1647) reduty (s. 50).

I slovní popis zejm. zobrazených sídel je však zároveň interpretací, a nadto ne vždy zcela nespornou, např. když autorka zařazuje sakrální stavby ke stavebním slohům (románský či gotický kostel v Teplé, gotický kostelík v Beranově, s. 52-53), aniž by bylo zcela zřejmé, na základě čeho tak činí (lze se dohadovat, že na základě tvaru lodí a zejména střechy věže). Rovněž okna na zobrazení kláštera před rokem 1697 nejsou – alespoň po mém soudu – nezbytně gotická (jak se píše na s. 60), spíše v miniaturním provedení nevykazují znaky žádného slohu, na jejich slohové zařazení se spíše usuzuje ze znalosti data pozdější, barokní přestavby (zachycená okna z doby před ní musejí být tedy gotická). Spoléhat se na miniaturní a stylizované zachycení drobných krajinných prvků se nelze ani v případě šibenice (s. 62) – ta po mém soudu nemá stříšku, tento dojem jenom vzbuzují břevna, spojující její svíslé sloupy (odpovídá to i dobové konstrukci šibenic, v nichž se střecha téměř nevyskytuje).

V samotném popisu rytiny shledávám některé dílčí nedostatky: Nerozumím tak konstatování, že ‚písmo vykazuje prvky významných evropských jazyků té doby, tj. německého, francouzského, švédského i španělského‘ (s. 46), tedy tomu, co se myslí prvky jazyka? Jde o paleografické charakteristicky tištěného písma? Dílčí chyby se objevují rovněž v překladu klíče: ‚Schwed. HabutQuartier‘ (B) není ‚hlavní tábor‘, ale ‚hlavní stan‘, legenda D doslovně znamená ‚reduta před níž císařští ztratili útok‘ (a nikoliv na dostřel proti císařským), podobně jako v legendě F jedná se i v legendě E o hlídky (‚wachten‘) a nikoliv o pluky, v L jde o císařský hlavní stan a nikoliv tábor, Q

jsou přesně Chorvaté mimo císařský tábor a ne „*chorvatský vnější tábor*“. Není také jasné, odkud autorka bere na s. 47 dole označení císařského tábora (K) jako „*Kajserischa*“ (v samotné legendě stojí „*Kajserlich Lager*“). Na s. 53 je pak chybně přepsána legenda k tepelskému klášteru jako „*Clofter*“ místo náležitého „*Closter*“. Je nutné poznamenat, že vlastní analytická část je jazykově výrazně kvalitnější než kapitoly I. a II., jichž se bude týkat většina mých pozdějších výtek.

V kapitole Komparační analýza se srovnání děje většinou pouhým položením jednotlivých zobrazení (včetně fotografií) vedle sebe a popsáním rozdílů (na jakém zobrazení se co nachází a na jakém nikoliv). Na konec tohoto oddílu je zařazen odstavec, charakterizující (zčásti slovy M. Fialové) vytvoření 3D modelu (kterážto pasáž by patřila spíše do úvodní části, pojednávající o metodách a pramenech). Před závěrem následuje poslední ze tří exkurzů, zvláště u něj vyniká jeho neústrojně zařazení.

Závěr, potažmo kritická reflexe pramene (kapitola 6) přináší interpretaci autorství rytiny (podle Vackové jsou autory členové švédského štábu jakožto původci delineačních podkladů a – nikterak překvapivě – neznámý rytec). Současně jsou zde prezentovány výsledky terénního průzkumu – při něm šlo kromě hledání terénních pozůstatků a charakteristik také o určení místa pozorování (s. 70-71). Po stanovení tohoto bodu pak autorka hodnotí, nakolik věrně („správně“ či naopak „mylně“, s. 76) zachytil autor předlohy krajinu. Neklade si přitom ale mj. otázku, do jaké míry došlo k redukci zobrazení při rytecké práci ve frankfurtské dílně (s výjimkou hypotézy o orientaci klášterního kostela na s. 75). Na jisté metodologické omezení autorčina přístupu poukazuje i její dohad o existenci kostela v Beranově (s. 72-73). Nelze říct, že se o něm nezmiňuje žádný z dochovaných pramenů, aniž by byly prozkoumány archivní fondy příslušného panství, resp. přímo tepelského konventu v Státním oblastním archivu Plzeň. Lze důvodně předpokládat, že v urbářích či účtech by se přinejmenším indicie této (ne)existence našly. Dalším zdrojem by mohly být církevní archivy (případně i z doby pozdější; eventuální kostel musel být do církevní administrativy nějak začleněn). To ostatně platí obecně o všech vývodech o existenci jistého artefaktu či budovy v konkrétní době (například přestavbách klášterního kostela, s. 74), jež by mohly být velmi vhodně – a snadno – doplněny informacemi z písemných pramenů. Účetní a jiné písemnosti mohou být v tomto (datačním) ohledu spolehlivější než zobrazení.

Autorka dochází k závěru, že na rytině byly lokalizovány pouze prvky nutné z hlediska vojenské strategie a taktiky a že rytina neusilovala o „věrné“ kartografické zachycení terénu (s. 76). Interpretace rytcova postupu na s. 76-77 představuje asi nejdůležitější přínos práce. Závěrečné Zhodnocení výsledků (s. 78-79) je naproti tomu poněkud zmatené, oponentovi není příliš jasné, jak pobyt armády na Tepelsku tamní obyvatelstvo a krajinu „*popohal v jejich vývoji o krok dál a posunul je hlouběji do novověku*“ (s. 78). Porozumění příliš nepomáhá ani citace S. Schamy, týkající se představ o krajině. Na samém konci, po detailním rozboru zobrazení, autorka – podle mého názoru zbytečně – formuluje vzhledem „duchověhistorické“ teze o tom, jak „*oslavy vítězství a velkých hrdinských činů zůstaly*

dlouho otisknuté v myslích místních obyvatel i tváři krajiny“ (s. 78), aniž by se předtím vnímáním války místními poddanými zabývala, resp. když předtím pouze konstatovala její devastující vliv. Přikročme nyní k obecnějším výhradám: V mém pohledu může být deklarovaná interdisciplinarita někdy na překážku kritickému přístupu k jednotlivým typům pramenů. Pokud se autorka zabývá principy zobrazování bitevní krajiny, případně se na základě terénního zkoumání snaží definovat postup delineačních a rytců (jaké hledisko pro ně bylo důležité, co vědomě opomíjeli a proč), dochází k přesvědčivým závěrům. Snaha o dataci (staveb) pouze na základě schematického (Vacková používá také výraz „ikonického“) zobrazování, které nebylo vedenou snahou o věrné postižení detailu, naproti tomu vychází naprázdno, zvláště ignorují-li se písemné prameny. To, jak místní obyvatelé vnímali válečné události, musí nutně zůstat také v rovině spekulací, pokud se jako na jediný pramen omezíme na fragmentární lidovou tradici. Byť autorka místy zdůrazňuje kritický odstup od folklórních látek, neubrání se na jiných místech poměrně naivnímu přejímání příslušných (mnohdy již překonaných) oborových klišé jako např. tvrzení, že „v pověstech vypráví lid, jak viděl a vidí vlastní minulost ...“ (s. 13).

Vacková také nereflektovaně a „sběratelsky“ pracuje s pojmem „paměť krajiny“. Na s. 36 do ní zahrnuje „citovou hodnotu vytvářenou k určitým místům a dominantám [srov. chybnou vazbu hodnota k místům] lidmi po staletí. Podle ní sem patří místní jména, lokální příběhy stejně jako drobné krajinné prvky (sakrální relikty, stromy, studánky). Jde možná o přibližné a jaksi impresionistické vyjadřování, ale oponentovi není jasné, jakou esenciální citovou hodnotu má jakýkoliv strom, studánka či smírčí kříž. Pokud chtěla autorka vyjádřit, že jí jde o zachytitelné (tedy doložitelné) vztahování se obyvatel ke krajině (resp. její přírodní i člověkem vytvořené složce), příliš se jí to na tomto místě nepovedlo. Esejistická, vědecky neuchopitelná a nevykazatelná tvrzení přejímá autorka také od V. Cílka, který hovoří o první generaci přistěhovalců, kteří ke krajině nemají žádný vztah a krajina je „nenaplněná“ (s. 35). Není jasné, zda u Cílka jde o pouhý dojem, nebo zda je podkladem jeho tvrzení o vykořeněnosti přistěhovalců nějaký (antropologický, sociologický či historický) výzkum. Navíc, jaký má to, co si autorka (či její zdroje) myslí o vztahu dnešních či dřívějších obyvatel k Tepelsku, vztah ke krajiněantropologickému zkoumání bitvy třicetileté války? (Stranou ponechme, že hned za touto úvahou zcela neústrojně následuje anonymní citát z vlastivědného sborníku Hamelika o důsledku „proudění Mansfeldových a císařských vojsk“ pro obyvatelstvo.)

Podobně Jakou relevanci má vzhledem k tématu práce demografická charakteristika Tepelska (kap. Počet obyvatel, s. 34-36)? Oponentovi poněkud uniká smysl závěrečné věty této pasáže: „*Míru porodnosti, ale nelze vypočítat, díky skutečnosti, že písař opomněl evidovat například i děti před dovršením produkčního věku.*“ [interpunkce podle originálu]. Jednak není zcela jasné, co je to produkční věk (hospodářské osamostatnění, nástup do čelední služby? Nebo snad měla autorka na mysli „reprodukční věk“?) I kdyby však byly evidovány děti mladší, o porodnosti (tedy počtu narozených) to nezbytně nutně vypovídat nebude.

Co se týče užití (makro- či ideově historických) interpretací zkoumané situace, dochází text někdy poněkud k zjednodušujícím soudům, tvrdí-li se např. na s. 70, že obyvatelstvo odstraňovalo krátce po bitvě její pozůstatky v terénu „v rámci barokního záměru plánované péče o krajinu. V němž krajina začala být projektem člověka a jeho představ“. Nemohlo dojít k jejich odstranění jenom proto, že bylo třeba znovu hospodařit, či získat materiál?

Topos „barokní krajiny“ (jako poprvé člověkem významně ovlivněného terénu, přetvářeného navíc podle jakýchsi kvazi/náboženských principů) se v bakalářské práci objevuje na více místech; ve III. kapitole tak autorka postuluje, spíše než aby argumentačně či odkazem na jiné zdroje, obhájila tvrzení o „nejvyšší kulturní diverzitě“ barokní krajiny (v době prvního vojenského mapování).

Martina Vacková obsáhla velké spektrum literatury, z níž ovšem všechny tituly nelze bezevšeho označit za odborné. Platí to zejména pro vlastivědný sborník Hamelika, odkud bakalářská práce čerpá velké množství regionálněhistorických údajů. Samotné autorství článku ve sborníku není přitom vždy zřejmé a studie v něm postrádají i odkazový aparát či udání vlastních zdrojů (namátkově srov. citaci článku „Poznámky o třicetileté válce na Tepelsku“, Hamelika 5, 1974, v práci na s. 33, pozn. 107 – samotný krátký článek je v Hamelikách ozdrojován pouze takto: „Z regionálního sborníku „Teplá-Toužim“ Františka Novotného vybral –rř–“). Na jiném místě (kamenokříže na s. 37-38) autorka zase cituje jenom některé zdroje svých informací a to ještě nesoustavně a matoucím způsobem, jiné zdroje uvádí pouze jako „profesora Wilhelma r. 1899“ bez poznámky. (Mimochodem v některých poznámkách je u Hameliky citován ročník a číslo, např. pozn. 103, v jiných – např. 102 – nikoliv.) Exkurz č. 1 (s. 39-44) obsahuje jen tři odkazy na literaturu k složení a výzbroji armád za třicetileté války, byť na této literatuře stojí podle všeho celá tato kapitola i exkurzy 2 a 3 (a bylo by bývalo dobré to uvést na jejím začátku); užívají se zde navíc bez vysvětlení vojenskohistorické termíny jako zátravka, lunt aj. Ani tady není jasné, jakou úlohu mají detailní militárněhistorické informace o fázování nabíjení a střelby (s. 40) či o zaměřování děla (s. 43) pro badatelský záměr bakalářské práce. Pokud mohu soudit, autorka se nedopustila mnoha věcných chyb, k některým z nich navíc patrně došlo přehlédnutím či nepozorností. „Ranně [!] středověkých“ pramenů k bitvě u Teplé v roce 1647 (s. 9) jistě nebude mnoho, Fridricha Falckého bychom nejspíš neoznačili za „nizozemského“ krále (s. 20), tamtéž není příliš výstižně charakterizováno ani Obnovené zřízení zemské. České nekatolické stavy nebyly členem protestantské Unie, která sdružovala říšské suverény. V devadesátých letech 20. století nebyl klášter Teplá navrácen státu, ale naopak premonstrátskému řádu (s. 32), konečně na s. 56 autorka postuluje opačnou etymologii – německé označení pro opevnění (Schanzen) nepochází s názvu ženistů (Schanzknecht), ale je tomu naopak.

Dostáváme se k formální stránce práce, byť její oddělní od vlastního obsahu či sdělení je v tomto případě problematické. Autorka má totiž závažné potíže nejen s odborným, ale vůbec i s pojmově přesným a obecně srozumitelným vyjadřováním. Výpovědní hodnota jejího textu je tak mnohdy zbytečně znehodnocena. Nejedná se tu pouze o tradiční „jazykové výtky“; prokázat schopnost formulovat argument i souvislý odborný text je jedním ze základních požadavků na tento typ

kvalifikační práce. Proto se u Vackové vyjadřovacích nedostatků zastavím poněkud podrobněji a – vzhledem k mé nepřítomnosti u obhajoby – je budu důsledně dokládat citacemi.

Do očí bijící je zejm. absence či nepostřehnutelné střídání subjektu děje, jak ho ilustruje pasáž na s. 24 nahoře (mj. „*dovedly švédské vojsko do situace, že byla donucena odtáhnout*“, v následující větě „*I září generál M. Hatzfeld...*“ chybí sloveso). Sloveso chybí i ve větě „*Další zbytky opevnění u rybníka Betléma a Rankovic*“ (s. 37) a také ve výčtu skupin domů na s. 52 nebo ve větě „*Výsledky terénního průzkumu ...*“ na s. 70. Další příklad takového eliptického a vazebně vyšínutého vyjadřování je na s. 65 („*Někteří říkají, že byl součástí Avarského opevnění. Jiní za součást císařského opevnění v bitvy u Teplé, který blokoval cestu...*“).

Nejzávažnějším syntaktickým nedostatkem je chaos v interpunkci a stavbě vět a souvětí. Časté nevyjádřené podmínky nenavazují na předcházející věty a de facto tak tedy chybějí, čtenář si je musí domýšlet. Podmět absentuje mj. na s. 21, 22, 30 („*Veškeré dochované rybníky založili již velmi dávno*“ – kdo?), chybějící podmět znejasňuje i výpověď na s. 32 „*Jejich ležení zaznamenaly ve 21. svazku klášterních análů.*“ – není naprosto zřejmé, kdo neživotný či ženského rodu v klášterních análech něco zaznamenal. Podměty dále chybí i na s. 67 („*Lákali proto obchodníky...*“) či na s. 76 („*Mnohé cesty naprosto vynechali.*“).

Podobně píše autorka na s. 32 o Mansfeldových vojscích, aby bezprostředně navázala: „*Mohutné hradby nejdřív podkopali a poté vypálili všechny klášterní budovy*“ – že podmínkou jsou vojáci těchto vojsk, si čtenář musí domyslet. Negativně exemplární je v tomto ohledu s. 33, kde Ferdinand vrátil klášteru všechny majetky. „*Z velkých ztrát se vzpamatovali již za krátko kolem r. 1623*“ – pravděpodobně řeholníci, usuzuje čtenář. Na téže straně dále stojí: „*Celému panství to na konci ... války přinášelo velké útrapy. Dokonce nemohl uživit všechny své duchovní*“ a rovněž „*V 17. století můžeme označit za nejvýznamnější požáry ... Po každém požáru se snažili stavební komplex znovu obnovovat...*“ [kdo?]

Až komicky vynikne zmatenost nevyjádřování podmětu na s. 40, kde se nejprve hovoří o píkách: „*proto se ... píky postupně zkracovaly, aby byly lehčí a manipulace s nimi jednodušší. Na hlavě nosily šišák, postupně šišák nahradila helma morion.*“ I podle shody podmětu s přísudkem to tedy byly píky, které nosily na hlavě helmy. Udržení jednoho podmětu ignoruje text i jinde na téže straně: „*... udržoval hořící doutnák jeden muž pro 10-12 mušketýrů. S velkými obtížemi se dala nabíjet i vleže a střílet mohl i v kleče*“ [kdo?] Pokračovat lze na s. 41: „*Můžeme prokázat i užívání pík, avšak ta postupně vymizela*“; naprostý zmatek podmětů srov. tamtéž, jízda „*nezřizovala stálá tábořiště. Byly rychlejší než arkebužíři..., měla lepší koně*“. Souvislosti se čtenář těžko dopátrává i ve větě na s. 58: „*Co se týče hradeb a příkopů kolem města jako jakási torza lze označit tlustá šrafovaná čára na severní a východní straně města.*“

Autorčino svévolné zacházení s výpověďmi vrcholí v bezesmyslném řazení nespojitých útržků jako na s. 42, které činí četbu práce téměř nesnesitelnou: „*Jednalo se o jezdecké oddíly naverbované z příslušníků šlechty, v ovládnutí zbraní, kvalitní koně a drahou výstroj, složenou z tříčtvrteční plátové*

zbroje...“, podobně trhaně se autorka vyjadřuje na s. 50 („*Co se týče využití krajiny člověkem, v rámci místních komunikací. Všechny cesty jsou naznačené jen ledabyle.*“) a 51 („*V rámci substrátu, neboli povrchového a druhového bohatství fauny a flóry. Rytina zobrazuje různé druhy lesního porostu*“).

Vedlejší či hlavní věty jsou neúčelně až neorganicky oddělovány od souvětí coby samostatné útvary (s. 60), další typický příklad takového „výkřikovitého“ vyjadřování se nachází na s. 70:

„...obyvatelstvo ... relikty ... odstraňovalo. V rámci barokního záměru plánované péče o krajinu. V němž krajina začala být projektem člověka a jeho představ“ a dále v téměř nesnesitelné podobě v posledním odstavci na s. 74 a 75 či v samém závěru práce na s. 79. Podobných příkladů se na téměř každé straně práce nachází bohužel bezpočet.

V práci nalezneme také chybné spojkové vazby, zejm. slovesa aspirovat (s. 10, „*kteřý neaspiroval o realitě věrné komponování*“, s. 64 „*Ty aspirují o to, ...*“), dále v obratu „*král ... ho z údajné zrady propustil*“ (s. 21), objevují se i chybná přivlastňovací a vztažná zájmena (s. 19, vyznání víry, „*v níž se jednalo*“, „*její následné přijetí*“ stále ve vztahu na Vyznání, s. 32 „*Třicetiletá válka začala pro klášter ztrátou svých majetků.*“, s. 42 „*Ke konci války postupně jejich význam ... vzrůstal [jde o dělostřelectvo]*).

Autorčin jazyk je i pojmově nepřesný, zmatený či dokonce chybný, jak ukazuje citát ze s. 29: „*Veškeré dějiny města Teplá jsou neúprosň [patrně chtěla Vacková napsat neoddělitelně] propojené s dějinami klášterní obce.*“ Na s. 31 Teplá nenesla „*titulaturu města*“, ale daleko jednodušeji „*označení*“, případně měla městská práva. Když byl na s. 32 v roce 1902 „*zatopen*“ velký Parkový rybník, myslí se tím vypuštěn, napuštěn či něco jiného? Starší malby na s. 33 neposkytují „*přestavbu o klášteře jako pevnosti*“, ale zcela zjevně „*představu*“. Není jasné, odkud byla na s. 35 dosazována většina tepelských farářů, tvrdí-li se, že to bylo „*z klášterních kleriků*“? Co autorka „*klášterní klerikou*“ myslí?

Na s. 36 se dočteme, že „*uváděný počet může chybovat*“, přičemž může být spíše chybný, chybovat pak může autor, původce čísla. Na s. 39 „*mušketýři měli právoplatnou úlohu v boji*“ (právoplatnou je užito nepřesně, právoplatný může být nějaký status nebo akt, ale ne úloha). Není příliš náležité ani taktní nazývat dnešní místní obyvatelstvo „*domorodci*“ (mj. s. 70), hovorově nepřesná i je věta „*17. století udělalo s podobou kláštera své.*“ (s. 73). Na s. 74 věže nejsou „*kupulovité*“, nýbrž správně „*kupolovité*“, hovorové je i tvrzení ze s. 78 o tom, že výpovědi „*nabobtnávaly do velkých rozměrů*“. Na s. 42 autorka místo slova penzum píše nejspíš o mořské houbě - „*vzhledem k ... nutnému pemzu znalosti*“. Když Vacková opakovaně píše, že se k danému problému vyjádří „*výše*“, myslí tím ve skutečnosti „*níže*“ (s. 18, 36 a 47).

Co se pravopisu týká, hrubé chyby se nacházejí zejm. ve shodě podmětu s přísudkem, ta pro autorku evidentně neexistuje: s. 20 („*Ti jim však nepomohly*“), s. 22 („*Švédové dobyly*“), s. 24 („*se obě armády zvedli*“), s. 25 („*Císařští ale dále táhly lesy*“, „*pluky ... se zmocnili nejmenované vysoké skály*“, „*Švédové to zjistili a vyslaly pluky za nimi*“), s. 40 dragouni „*dostaly přezdítku*“, s. 41 „*Byly to jízdní těžkoodění kopiníci*“, s. 67 „*zásoby se posílali po ně*“. Autorka podle všeho zrušila zvláštní tvar přičestí ve třetí osobě plurálu u středního rodu, když opakovaně píše „*vojska natolik zlikvidovaly*“, (s. 33) či

„vojska vynikaly“ (s. 39). Další pravopisné chyby najdeme na s. 32 („dobrovolné matky Hitlerovi armády“) nebo ve tvaru číslovky dvě (s. 41 dvěma pistolemi, podobně s. 52 dvěma okny). Místy lze pochybovat o tom, že se autorka vůbec umí elementárně písemně vyjadřovat (s. 20 „zklamal prohrou, s pro císařským, Albrechtem“, s. 27 – „proti“ Wrangelovsky laděný Lotichius místo náležitého *protiwrangelovsky*, s. 29 – *m. m.* má být pravděpodobně zkratka pro milimetr, běžně zkracovaný jako mm. Vyjadřovací neobratnost či neumělé přejímání sekundární literatury se projevuje např. na s. 30 (cituji doslovně včetně pravopisu a interpunkce: „Dále Na počátku 17. století, se na klášteřu notně podepsala bohatá činnosti opata Ebersbacha do r. 1629. A Jana Pechera do r. 1647.“ Na s. 31 není zcela jasné, komu „Čeští poddaní z vidžínské farnosti ... ze svízelné situace pomohli“. Dále zde „Tepelští Mansfeldovi jistou částku zaplatili, ale i tak bylo město vydaní jejich [čí?] libovůli.“ Na s. 33 „Románskou dobu můžeme spatřit na klášterním kostelu...“ (snad stopu románského slohu?) Vacková konečně plně neovládá ani psaní velkých písmen (s. 11 boha – Boha, s. 29 – Blahoslavený Hroznata, s. 32 – „pozval Premonstráty“, podobně s. 33, s. 65 – Avarské opevnění, s. 73 „kostel Zvěstování p. Marie“, záhy na s. 74 „kostel zvěstování p. Marie“).

Není-li celkové vyznění posudku příliš pozitivní, je to hlavně „zásluhou“ autorčina stylu, syntaxe a lexikální nepřesnosti. Čtení práce a pochopení jejich záměrů a zjištění je „roztrhaným“ a přibližným vyjadřováním Martiny Vackové významně ztěženo. Autorka přitom odvedla úctyhodný rešeršní výkon a své „odpracovala“ i přímo v terénu. Textu by po koncepční stránce prospělo soustředění pouze na srovnávací analýzu různých způsobů zobrazování krajiny bez exkurzů do raněnovověkého válečnictví; stranou mohly zůstat i spekulace o vnímání bitvy současníky, opřené o zlomky lidové tradice. Studium historické paměti, ale stejně tak i studium raněnovověkých médií, k nimž *Theatrum Europeum* patřilo, jsou dnes (zejména v zahraničí) natolik komplexní, že se jich autorka nutně mohla dotknout jen letmo. Ale i pokud mám posuzovat práci z hlediska další z disciplín proklamované interdisciplinarity, totiž historie, neubráníla se Vacková místy nediferencovaným a paušalizujícím soudům o „barokní krajině“ či „barokním duchu“, což jsou zhusta až pozdější idealizující projekce.

Nechci tím nikterak popřít výsledky autorčina srovnávání rytiny, pozdějších map a terénního pozorování. Přesto nemohu práci hodnotit – s přihlédnutím k závažným vyjadřovacím nedostatkům – jinak než jako **dobrou (3)**. Protože text předložený podobě nebude v (elektronickém) archivu ke cti ani pisatelce, ani Fakultě humanitních studií, navrhuji nadto komisi, aby Martině Vackové, je-li to administrativně možné, uložila jeho dodatečné přepracování/opravu na základě výtek, s velkou námahou snesených v tomto posudku.

Praha, 13. 6. 2011